

Łeśław Dall

Absolwenci i uczniowie odznaczeni Krzyżem Orderu Virtuti Militari

Virtuti Militari (Męstwu Wojskowemu) to najwyższe i zarazem najstarsze odznaczenie wojskowe przyznawane za wybitne wojenne zasługi w obliczu wroga już od 220 lat. Jest symbolem największego poświęcenia ojczyźnie.

Na okres stulecia Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącego w Zakopanem przypadały także tragiczne i heroiczne wydarzenia jakimi były wojny i okupacja.

Lata 1914–1918 to I wojna światowa i walki Legionów Polskich o niepodległość. Od listopada 1918 r., w czasie tworzenia państwa polskiego toczyła się do 1919 r. wojna polsko-ukraińska o wschodnią Galicję. Rok 1920 to wojna z Rosją bolszewicką i powszechna mobilizacja społeczeństwa polskiego do walki o granice i niepodległość Polski. Najtragiczniejszy okres to II wojna światowa w latach 1939–1945. Klęska wrześniowa w 1939 r., okupacja kraju przez Niemcy i ZSRR, terror władz okupacyjnych, tocząca się przez sześć lat wojna spowodowała śmierć milionów ludzi i wielkie straty materialne.

We wszystkich tych wojnach absolwenci, a także uczniowie i nauczyciele podjęli walkę o Niepodległość Polski, zarówno w kraju jak i poza jego granicami. Najdzielniejsi spośród nich uhonorowani zostali Krzyżem Orderu Virtuti Militari.

Krzyżem Orderu Virtuti Militari odznaczeni zostali absolwenci Prywatnego Gimnazjum Realnego i Państwowego Gimnazjum w Zakopanem: Klemens Rudnicki (matura 1915) Władysław Galica (matura 1922), Tadeusz Schiele (matura 1938), Adam Bachleda Curuś (matura 1939), Włodzimierz Klocek (matura 1939), Marian Zając (matura 1939) oraz uczniowie: Waclaw Kaliciński (1915–1920) i Adam Galica (1915–1918), Józef Garliński (1929–1930). Z Prywatnego Gimnazjum Koedukacyjnego im. Ładysława z Gielniowa w Zakopanem odznaczona Krzyżem Orderu Virtuti Militari została absolwentka Anna Kotarbińska (matura 1939) i nauczyciel ks. Aleksander Gogoliński-Elston (1929–1934).

Adam Andrzej Bachleda Curuś (1920–1944)

Urodził się 7 XI 1920 roku w Zakopanem w zamężnej rodzinie góralskiej. Był synem Adama (1889–1942) i Bronisławy z d. Cudzich Koszarek (1896–1943). Miał dwóch braci: Eugeniusza (1916–1944) i Tadeusza (1925–2012). Mieszkali przy ul. Krupówki 29 (615). Ojciec był właścicielem pensjonatu „Wersal” przy ul. Kościuszki 10a. Prawie cała rodzina zginęła w czasie II wojny światowej. W KL Auschwitz zginęli ojciec, matka i brat Eugeniusz (zastrzelony w czasie ucieczki). W KL Mauthausen zginął stryj Jan Bachleda Curuś. Wojnę przeżył tylko najmłodszy brat Tadeusz.

Od r. szk. 1926/27 uczęszczał do 7-mio klasowej Publicznej Szkoły Powszechnej męskiej w Zakopanem. W latach 1931–1933 uczył się w Państwowym Gimnazjum w Zakopanem (kl. I–II), a następnie po reformie szkolnej, w latach 1933–1937 w Państwowym Gimnazjum Ogólnokształcącym (kl. I–IV) i w latach 1937–1939 w Liceum (kl. I i II,

typ humanistyczny). Egzamin dojrzałości typu humanistycznego zdał 5 VI 1939 r.

Z chwilą wybuchu wojny, 1 IX 1939 r. zgłosił się ochotniczo do gimnazjalnego oddziału Przysposobienia Wojskowego w Zakopanem, pod komendą prof. Józefa Oczki. Wśród ciągłych walk oddział wycofywał się na wschód i dotarł do Tłumacza, gdzie 19 IX dostał się do niewoli radzieckiej. Wraz z kolegami więziony był w punkcie zbiorczym w Wołoczyskach. Zwolniony w listopadzie 1939 r., wrócił do Zakopanego. Aresztowany przez Gestapo, był przesłuchiwany i pobity w zakopiańskim „Palace”. Po zwolnieniu, w nocy 24 XII 1939 r. przeszedł granicę w Tatrach i przez Słowację, Węgry, Jugosławię, Włochy dotarł do Francji gdzie zgłosił się do Wojska Polskiego. Po klęsce Francji, w 1940 r. dotarł przez Hiszpanię, Portugalię do Wielkiej Brytanii. Zostaje przyjęty do elitarnej – 1 Samodzielnej Kompanii Commando przeznaczonej do zadań specjalnych. Przez trzy lata przechodzi wszechstronne szkolenie i treningi. Drogą morską, przez Algierię, Malte w grudniu 1943 r. ląduje w południowych Włoszech i bierze udział w trzymiesięcznych, ciężkich walkach, w górach, rejonie Pescopennataro i rzeki Garigliano. Awansowany do stopnia podporucznika z dniem 1 III 1944 r. przydzielony został do poczty dowódcy kompanii. Krzyż Walecznych przyznany 5 IV 1944 r. otrzymał 9 IV 1944 r. w Boiano z rąk Naczelnego Wodza gen. Kazimierza Sosnkowskiego. W bitwie o Monte Cassino, w czasie walk o wzgórze Anioła Śmierci 17 V 1944 r. zostaje ciężko ranny w głowę odłamkiem pocisku mózdzierzowego. Zmarł, nie odzyskawszy przytomności, 18 V 1944 r. w szpitalu w Casamassima i tam został pochowany na cmentarzu wojennym.

Rodziny nie założył.

Odnaczony pośmiertnie Krzyżem Orderu Virtuti Militari 5 klasy (nr krzyża 11236) za bitwę o Monte Cassino. Otrzymał również: Krzyż Walecznych, Srebrny Pierścień za walkę nad Gargiliano, pośmiertnie Krzyż Pamiątkowy Monte Cassino, Gwiazdę Italii, Gwiazdę za wojnę 1939–1945.

Uhonorowany pamiątkową tablicą umieszczoną na kościele parafialnym pw. Najświętszej Rodziny w Zakopanem, odsłoniętą 15 VII 1992 r. Jego imię nosi 10 Drużyna Harcerzy „Commando” w Skawinie.

Źródła: Archiwum Parafii pw. Najświętszej Rodziny w Zakopanem: *Liber Natorum et Baptisatorum* 1920 r.; Archiwum Państwowe w Nowym Targu: Państwowe gimnazjum i liceum im. Oswalda Balzera w Zakopanem Katalogi główne [uczniów] z lat 1933/34–1937/38, duplikaty świadectw dojrzałości z lat 1935–1939; archiwum LO w Zakopanem: Państwowe gimnazjum i liceum w Zakopanem Katalogi główne [uczniów] z lat 1931/32, 1932/33; Maria i Józef Krzeptowscy Jasinek, *Genealogia rodu Bachledów w Zakopanem*, Zakopane 1999; *Księga Pamięci. Transporty Polaków do KL Auschwitz z Krakowa i innych miejscowości Polski południowej 1940–1944*, Warszawa–Oświęcim 2002; Tadeusz Kryśka-Karski, *Straty Korpusu Oficerskiego 1939–1945*, Londyn 1996; *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich Poległych w II wojnie światowej. Tom III. Żołnierze Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie*, Pruszków 1994; Melchior Wańkowicz, *Bitwa o Monte Cassino*, Warszawa 1992; *Przewodnik po polskich cmentarzach wojennych we Włoszech. Monte Cassino, Loreto, Bolonia Casamassima*, opr. Ojciec Adam Studziński OP, Warszawa 1994; Maciej Zajączkowski, *Sztylet komandosa*, Warszawa 1991; Mirosław Derecki, *Na ścieżkach polskich komandosów. Dzieje Samodzielnej Kompanii Commando*, Warszawa 1999; Jędrzej Tucholski, *Spadochroniarze*, Warszawa 1991; Włodzimierz Wnuk, *Walka podziemna na szczytach*, Warszawa 1980; Henryk Jost, *Zakopane czasu okupacji (Wspomnienia)*, Zakopane 2001; Zdzisław P. Wesołowski, *Order Virtuti Militari i jego kawalerowie*, Miami, Florida USA 1992; Grzegorz Łukomski, Bogusław Polak, Andrzej Suchcitz, *Kawalerowie Virtuti Militari 1792–1945. Wykazy odznaczonych za czyny lat 1863–1864, 1914–1945*, Koszalin 1997.

Adam Galica (1906–1980)

Urodził się w 18 VI 1906 roku w Krakowie (Pia-ski). Był synem Andrzeja (1873–1945) i Józefy z d. Jarosz (1880–1941). Miał dwie siostry Janinę Marię (1901–1977) i Bronisławę Olgę (1903–1929) oraz brata Władysława (1904–1951). Ojciec, rodowity gór-al pochodzący z Białego Dunajca, inżynier budowy dróg i mostów, oficer Legionów Polskich, generał WP był twórcą pułków strzelców podhalańskich.

W latach 1915–1917 uczył się w Prywatnym Gimnazjum Realnym w Zakopanem (klasa wstępna i I), w r. szk. 1917/18 w c.k. Gimnazjum w Nowym Targu (kl. II), w latach 1918–1920 w Prywatnym Gimnazjum w Zakopanem (kl. III), w r. szk. 1920/21

w Poznaniu (kl. IV), w r. szk. 1921/22 w Korpusie Kadetów Nr 2 w Modlinie (kl. V) i w latach 1922–1925 w Korpusie Kadetów Nr 1 we Lwowie (kl. VI–VIII). Egzamin dojrzałości zdał 5 VI 1925 r. we Lwowie. W Zakopanem należał do 1 Drużyny Harcerzy im. ks. Józefa Poniatowskiego.

Dnia 15 VIII 1925 r. wstąpił ochotniczo do Wojska Polskiego i otrzymał przydział do Szkoły Podchorążych Marynarki Wojennej. W listopadzie 1926 roku przeniósł się do Szkoły Podchorążych Kawalerii w Grudziądzu, którą ukończył 15 VIII 1929 r. Awansowany do stopnia podporucznika służby stałej kawalerii z dniem 15 VIII 1929 r. wcielony został do 3 pułku ułanów w Tarnowskich Górach na stanowisko dowódcy plutonu. Z dniem 21 XII 1931 r. awansowany do stopnia porucznika ze starszeństwem od 1 I 1932 r. W okresie od 15 X 1933 do 11 VIII 1934 ukończył Normalny Kurs Instruktorów jazdy konnej w Grudziądzu. Po powrocie z kursu, zajmował stanowisko zastępcy dowódcy szwadronu zapasowego. W okresie od XI 1936 do X 1938 r. studiował w **Wyższej Szkole Wojennej w Warszawie**. Awansowany 18 III 1938 r. do stopnia rotmistrza dyplomowanego służby stałej kawalerii zostaje przydzielony do Suwalskiej Brygady Kawalerii w Suwałkach na stanowisko I oficera sztabu. Bierze udział w kampanii wrześniowej 1939. Walczy z Niemcami na szlaku bojowym brygady. Po reorganizacji, podczas walk na Lubelszczyźnie, walczy w Brygadzie Kawalerii „Zaza” gdzie pełni funkcję szefa sztabu. Po kapitulacji polskich oddziałów na Lubelszczyźnie dostał się do niewoli niemieckiej. Przebywał oflagu VII A w Murmau. Po wyzwoleniu z niewoli 29 IV 1945 r. emigrował na stałe do Wielkiej Brytanii. Zmienił zawód i pracował jako ogrodnik-terapeuta w szpitalu psychiatrycznym w Mebletonie koło Darfordu w hrabstwie Kent. Brał udział w drugim pogrzebie ojca – gen. Andrzeja Galicy, pochowanego 20 X 1973 r. w Kwaterze Legionowej w Zakopanem.

Ożenił się 27 X 1933 r. w Przyrowie pow. częstochowski z Aleksandrą Marią z d. Stojowską (ur. 1904). Miał córkę Barbarę (ur. 1935 w Tarnowskich Górach).

Zmarł 24 IV 1980 r. w Wielkiej Brytanii

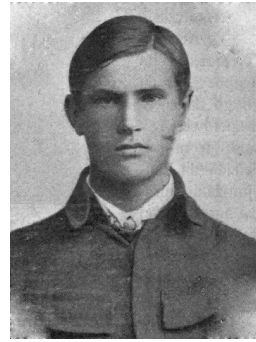
Odnaczony Krzyżem Orderu Virtuti Militari 5 klasy (nr krzyża 12400) przyznany za walkę we wrześniu 1939 r.

Źródła: Centralne Archiwum Wojskowe: AP 295; Archiwum Państwowe w Nowym Targu: Prywatne gimnazjum w Zakopanem – Katalogi główne [uczniów] 1916/17, 1918/19, 1919/20; *Prywatne Gimnazjum Realne w Zakopanem posiadające prawa szkół publicznych w roku szkolnym 1915/16*, Zakopane 1916; *Prywatne Gimnazya Realne (męskie i żeńskie) w Zakopanem posiadające prawa szkół publicznych w roku szkolnym 1916/17*, Zakopane 1917; Zdzisław P. Wesołowski, *Order Virtuti Militari i Jego Kawalerowie 1792-1992*, Miami, Florida USA 1992; Grzegorz Łukomski, Bogusław Polak, Andrzej Suchcitz, *Kawalerowie Virtuti Militari 1792-1945. Wykazy odznaczonych za czyny lat 1863-1864, 1914-1945*, Koszalin 1997; Ryszard Rybka, Kamil Stepan, *Awanse oficerskie w Wojsku Polskim 1935-1939*, Kraków 2003; Warszawa; Jacek Magdoń, *Gen. bryg. Andrzej Galica (1973-1945) – działalność wojskowa*, Rzeszów 2010 (praca doktorska, maszynopis); Internet: Tadeusz Łaszczewski, *Lubelszczyzna wrzesień 1939 r.*

Władysław Galica (1902–1951)

Urodził się w 18 IV 1904 roku w Wiedniu. Był synem Andrzeja (1873–1945) i Józefy z d. Jarosz (1880–1941). Miał dwie siostry Janinę Marię (1901–?) i Bronisławę Olgę (1903–1929) oraz brata Adama (1906–1980). Ojciec, rodowity góral pochodzący z Białego Dunajca, inżynier budowy dróg i mostów, oficer Legionów Polskich, generał brygady był twórcą pułków strzelców podhalańskich.

W latach 1910–1914 ukończył 4-klasową szkołę ludową w Krakowie, w r. szk. 1914/15 uczył się gimnazjum w Salzburgu w Austrii (kl. I) i w latach 1915–1922 w Prywatnym Gimnazjum Realnym w Zakopanem (kl. II–VIII). Egzamin dojrzałości zdał 26 VI 1922 r. Od 1915 r. był harcerzem 1 Drużyny Harcerzy im. Ks. Józefa Poniatowskiego w Zakopanem, gdzie sprawował funkcje zastępowego, a następnie przybocznego.

1 XI 1918 r., wieku 14 lat, ochotniczo wstępuje do formowanego w Nowym Targu Wojska Polskiego i w dniach 4 XI – 24 XII 1918 r. bierze udział w wyprawie na Orawę w składzie tzw. Oddziału Ekspedycyjnego. Po jego rozwiązaniu udał się na front ukraiński gdzie w okresie 26 XII 1918 – 14 IV 1919 r. walczył w stopniu kanoniera w 3

baterii 1. pułku artylerii polowej. Zwolniony jako małoletni wrócił do Zakopanego i kontynuował naukę. W czasie wojny polsko-bolszewickiej i bezpośredniego zagrożenia niepodległości Polski, wstępuje ochotniczo 15 VII 1920 r. do 4 baterii II dywizjonu 1 pułku artylerii górskiej i wyrusza na front wschodni. Dnia 17 sierpnia zostaje awansowany do stopnia bombardiera. W dniu 16 IX 1920 r. podczas bitwy pod Dytiatynem (Ziemia Halicka), gdzie jego bateria stoczyła niezwykle krwawą walkę z przeważającymi oddziałami konnej armii Budionnego dostał się do niewoli bolszewickiej. 4 bateria 1. pag otrzymała na polu walki od dowódcy 8 Dywizji Piechoty, płk. Stanisława Burhardt-Bukackiego, nazwę „Baterii śmierci”, potwierdzoną później przez Naczelnego Wodza Józefa Piłsudskiego. W lipcu 1921 r. oficjalnie już uznany za zmarłego wrócił z niewoli do Polski. Ze służby wojskowej został zwolniony 24 VIII 1921 r.

W 1924 r. ukończył Akademię Handlową w Krakowie. W r. akademickim 1924/25 studiował prawo na Uniwersytecie Jagiellońskim.

Dnia 7 X 1925 r., jako poborowy, został wcielony do 2. pułku szwoleżerów rokitniańskich, a następnie 8 X odesłany do Szkoły Podchorążych Rezerwy Kawalerii w Biedrusku, którą ukończył 15 IV 1926 z wynikiem bardzo dobrym (z lokatą 6/69). Praktykę odbył w 4. szwadronie 2 pułku szwoleżerów jako dowódca 2 plutonu. 20 VII 1926 r. przeniesiony został do rezerwy stopniu podchorążego. Mimo bardzo dobrych opinii dowódców nie poświęcił się zawodowej służbie wojskowej. 28 X 1926 r. mianowany podporucznikiem rezerwy kawalerii ze starszeństwem 1 VII 1925. W okresie 1 VIII – 10 IX 1932 r. i 21 IX – 9 X 1936 r. powoływany był na ćwiczenia oficerów rezerwy w 10. pułku strzelców konnych. W okresie 18 V – 28 VI 1934 ukończył kurs dla dowódców szwadronów ckm w szkole Podchorążych Piechoty w Zambrowie. Mianowany porucznikiem rezerwy kawalerii ze starszeństwem 1 I 1935 r.

Zamieszkał w Mszanie Dolnej (przed 1933 r.), był administratorem dóbr, zajmował się też handlem drewna, posiadał kilkadziesiąt morgów lasu w Porębie Wielkiej. Pracował społecznie – był prezesem Związku Strzeleckiego w Mszanie Dolnej, należał do Związku Rezerwistów, Ligi Obrony Przeciw Powietrznej, Czerwonego Krzyża, Towarzystwa Popierania Budowy Szkół Powszechnych i Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem.

W chwili wybuchu II wojny światowej, 1 IX 1939 r., organizuje w Mszanie Dolnej oddział strzelecki do obrony mostów. Po zajęciu miasta przez Niemców, jako oficer rezerwy wyruszył na front. Dowodził plutonem w 5. pułku strzelców konnych do 23 IX 1939 r. Po klęsce wrześniowej przeszedł granicę i przez Rumunię dotarł do Francji. Już 15 XI 1939 r. rozpoczął służbę wojskową w 1 Dywizji Grenadierów. W wojnie w obronie Francji w 1940 r. dowodził plutonem motocyklistów w zmotoryzowanym oddziale rozpoznawczym dywizji. Szczególnie odznaczył się w bitwie pod Lagarde (17–18 VI 1940 r.). Po klęsce Francji, poprzez Algierię, Gibraltar, dotarł w kwietniu 1942 r. do Wielkiej Brytanii. Ukończył miesięczny kurs dowódców plutonu czołgów i otrzymał przydział do oddziału rozpoznawczego korpusu 1 Dywizji Grenadierów, w którym służył do końca stycznia 1943 r. Z dniem 1 II 1943 r. przeszedł do służby w Samodzielnej Kompanii Grenadierów – doborowej jednostce spadochronowej do zadań specjalnych w gestii Ministerstwa Obrony Narodowej i Naczelnego Wodza. Od 26 II 1943 r. przeszedł w ośrodku SOE [Special Operations Executive] pod Fort William w Szkocji przeszkolenie zaprawowe dywersyjne i spadochronowe (podobnie jak cichociemni) oraz z zakresu szyfrów. W grudniu 1943 r. przejęty przez Oddział VI Sztabu Naczelnego Wodza wysłany został do okupowanej Francji. W styczniu 1944 r. poprzez Gibraltar, Hiszpanię dotarł do Paryża przekazując szyfry i instrukcje. Po wykonaniu zadania powrócił 3 III 1944 r. alianckim samolotem do Anglii. Za tę misję otrzymał Krzyż Walecznych. W nocy 25/26 VIII 1944 r. został zrzucony do Francji, w składzie misji międzyalianckiej, jako polski oficer łącznikowy z ramienia MON do francuskich partyzanckich ugrupowań „maquis”, z zadaniem skupienia grup polskich w celu rekrutacji na południu Francji 2. Dywizji Strzelców Pieszych. Był ostatnim polskim spadochroniarzem zrzuconym na terytorium francuskie. Po powrocie z Francji objął w Oddziale VI kierownictwo Sekcji Przerzutów, a z dniem 23 XI 1944 r. znów przeszedł do działań specjalnych w dyspozycji Ministerstwa Obrony Narodowej. Awansowany do stopnia rotmistrza.

Po zakończeniu wojny osiadł na stałe w Wielkiej Brytanii.

Ożenił się we Francji z Antoniną Bleicherówną, z tego małżeństwa miał dwoje dzieci Annę (ur. 1930) i Andrzeja (ur. 1932). Powtórnie się ożenił z Angielką June, z tego małżeństwa miał córkę Divine Mery (ur. 1944). Divina Galica była najlepszą brytyjską narciarką (olimpiady zimowe: Innsbruck 1964, Grenoble 1968, Sapporo 1972) i kierowcą w wyścigach samochodowych Formuły 1 i samochodów sportowych. W 1994 r. ustanowiła w narciarstwie szybkościowym rekord prędkości w kategorii kobiet (200,699 km/h).

Zmarł 7 VI 1951 r. w Paryżu i tam został pochowany.

Odnaczony został Krzyżem Orderu Virtuti Militari 5 klasy (nr krzyża 8918) przyznany za bojową postawę i zdolności dowódcze w bitwie pod Lagarde w 1940 r.

Otrzymał również: Krzyż Walecznych (1922), Medal Pamiątkowy „Polska Swemu Obrońcy”, Medal Niepodległości (1938), francuski Croix de Guerre (1940), Krzyż Walecznych (1944).

Źródła: Zdzisław P. Wesołowski, *Order Virtuti Militari i Jego Kawalerowie 1792-1992*, Miami, Florida USA 1992; Grzegorz Łukomski, Bogusław Polak, Andrzej Suchcitz, *Kawalerowie Virtuti Militari 1792-1945. Wykazy odznaczonych za czyny lat 1863-1864, 1914-1945*, Koszalin 1997; Józef Relidziński, „Bateria Śmierci” (wspomnienie w drugą rocznicę), „Tygodnik Ilustrowany” nr 44, Warszawa 28 X 1922; *Rocznik Oficerski Rezerw 1934*, Warszawa 1934; Ryszard Rybka, Kamil Stepan, *Awanse oficerskie w Wojsku Polskim 1935-1939*, Kraków 2003; Józef Bieniek, *Cichociemni*, [Nowy Sącz 1988], rozdz. *Generalski syn*; Jędrzej Tucholski, *Spadochroniarze*, Warszawa 1991; Lesław Dall, *Udział Gimnazjum w wypadkach wojennych w latach 1914-1921 [w:] 80 lat Zakopiańskiego Gimnazjum. Szkice i wspomnienia z lat 1912-1992*, Zakopane 1992; Jacek Magdoń, *Gen. bryg. Andrzej Galica (1973-1945) - działalność wojskowa*, Rzeszów 2010 (praca doktorska, maszynopis); Jan Gerhard, *Grenadierzy*, Warszawa 1957; Stanisław Dymek, *Grenadierzy spod Lagarde*, Warszawa 1974

Józef Garliński (1913–2005)

Urodził się 14 X 1913 r. w Kijowie. Był synem Jarosława i Wandy z d. Szymańskiej. Ojciec major rezerwy WP, był adwokatem, zginął w Charkowie w 1940 r. W 1920 r. wraz z rodziną przedostał się do

niepodległej Polski. Początkowo uczył się w Zakładzie Ojców Pijarów w Rakowicach pod Krakowem, a następnie w latach 1921-1926 u Ojców Jezuitów w Chyrowie. W latach 1926-1929 kształcił się w Korpusie Kadetów Nr 3 w Rawiczu. Ze względu na stan zdrowia przyjeżdża do Zakopanego i w latach 1929-1931 uczył się w Państwowym Gimnazjum w Zakopanem (kl. Va i VIa). Tutaj rozwijał swoje sportowe zamiłowania – uprawiał lekkoatletykę, tenis i narciarstwo. Następnie w latach 1931-1934 uczył się w Państwowym Gimnazjum im. Adama Asnyka w Kaliszu. W trakcie nauki zostaje redaktorem naczelnym licealnego pisma „Sztubak” oraz twórcą i pierwszym redaktorem międzyszkolnego pisma „Czyn i słowo”. Egzamin dojrzałości zdał w czerwcu 1934 r.

Służbę wojskową odbył w okresie 19 IX 1934 – 15 VII 1935 w Szkole Podchorążych Rezerwy Kawalerii w Grudziądzu. Po odbyciu praktyki i obowiązkowych ćwiczeń rezerwy w 1 pułku szwoleżerów awansowany do stopnia podporucznika rezerwy kawalerii ze starszeństwem od 1 I 1937 r. Od 1935 r. studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu Warszawskiego.

W wojnie obronnej 1939 r. bierze udział jako dowódca 3 plutonu 1 szwadronu 1 pułku szwoleżerów, a od 18 września dowódca 1 szwadronu w dywizjonie szwoleżerów Warszawskiego Pułku Ułanów. Walczył pod Krasnobrodem i Suchowolą na Lubelszczyźnie. Podczas walk pod Jacnią 23 IX ranny, dostaje się do niewoli niemieckiej. Przebywał w szpitalu, skąd został zwolniony. Podczas okupacji działał w konspiracji w Warszawie. Początkowo w organizacji „Muszkietierowie”, a następnie w Związku Walki Zbrojnej i Armii Krajowej. Był oficerem Komendy Głównej ZWZ/AK w referacie 998 Wydziału Bezpieczeństwa i Kontrywywiadu Oddz. II. Kierował wywiadem więziennym. W 1942 r. na tajnym Uniwersytecie Warszawskim uzyskał tytuł magistra prawa. Aresztowany 20 IV 1943 r. i osadzony w więzieniu na Pawiaku. Po ciężkim śledztwie wywieziony do KL Auschwitz w Oświęcimiu, gdzie otrzymał nr obozowy 121421. Później więziony był w obozie w Neuengamme k. Hamburga aż do 4 V 1945 r.

Po wyzwoleniu wyjechał do Wielkiej Brytanii i osiadł na stałe w Londynie. Pracował w firmie ubezpieczeniowej. W 1973 r. uzyskał

tytuł doktora nowożytnej historii w London School of Economics and Political Science. Wykładał na uniwersytetach w Wielkiej Brytanii, Szwajcarii, Stanach Zjednoczonych i Kanady. Był czołowym działaczem polskich organizacji kombatanckich w Wielkiej Brytanii. W latach 1954–1963 był prezesem Zarządu Głównego AK, a w latach 1975–2003 prezesem koła Związku Pisarzy na Obczyźnie. Autor wielu książek historycznych w kilku językach: *Między Londynem i Warszawą* (1966), *Politycy i żołnierze* (1968), *Oświęcim walczący* (1974), *Ostatnia broń Hitlera* (1977), *Enigma* (1980), *Szwajcarski korytarz* (1981), *Polska w Druhej Wojnie Światowej* (1982), *Niezapomniane lata* (1987), *Świat mojej pamięci* (1992)

Ożenił się 4 IX 1939 r. z Eileen France z d. Short (1912–1990), tłumaczką i żołnierzem AK. Mieli syna Jarosława.

Zmarł 29 XI 2005 w Londynie i tam został pochowany na cmentarzu Gunnersbury.

Odnaczony został Krzyżem Orderu Virtuti Militari 5 klasy (nr krzyża 11548) – 1942 r. weryfikacja 1946 r. Otrzymał również: Krzyż Walecznych, Krzyż Komandorski Polonia Restituta z Gwiazdą (1995), dwukrotnie Złoty Krzyż Zasługi z Mieczami (1946 i 1965), Krzyż Oświęcimski (1995). Od 1994 r. jest Honorowym Obywatelom Miasta Kalisza.

Źródła: Archiwum Państwowe w Nowym Targu: Państwowe Gimnazjum w Zakopanem – Katalogi główne [uczniów] r. szk. 1929/30 i 1930/31; Józef Garliński, **Świat mojej pamięci**, Warszawa 1998; Internet: Tadeusz Łaszczewski, *Lubelszczyzna wrzesień 1939 r.*

*Ks. Aleksander Rafał Gogoliński-
-Elston
(1902–1982)*

Urodził się 5 II 1902 r. w Kijowie. Był synem Juliana, działacza niepodległościowego w Kijowie, i Michaliny z d. Łojko.

Uczył się w gimnazjum humanistycznym w Kijowie. Za publiczną kłótnię z kuratorem, podczas której zarzucił carowi Rosji bezprawne używanie tytułu króla Polski został wydalony z gimnazjum. Należał do drużyny skautowej, która współpracowała z Polską Organizacją Wojskową. W 1918 r., po rozbrojeniu I i II Korpusu Polskiego w Rosji, organizował pomoc dla żołnierzy polskich.

W latach 1918–1920 studiował w Seminarium Duchownym w Gnieźnie, gdzie redagował pismo dla alumnów. W 1922 r. przeniósł się do powstałego w Łucku Wyższego Seminarium Duchownego Łucko-Żytomirskiego, gdzie prowadził bibliotekę seminaryjną. Święcenia kapłańskie przyjął w Krakowie 24 X 1924 r. Po święceniach nominalnie był wikarym w parafii Derażne (dekanat rówieński, diecezja łucka), faktycznie zaś ze względu na stan zdrowia, w latach 1924–1934, przebywał na kuracji w Zakopanem. Był kapelanem SS Boromeuszek w klasztorze przy ul. Piaseckiego. Od r. szk. 1929/30 do 1933/34 był katechetą w (prywatnym) Sanatoryjnym Gimnazjum Koedukacyjnym im. bł. Ładysława z Gielniowa, uczył także geografii i historii, był wychowawcą klasowym. Od 1 IX 1932 r. dodatkowo prowadził sekretariat gimnazjum. Zaprojektował „Dyplom przyjęcia do Sodalicji Mariańskiej”. Uchwałą Rady Miejskiej w Zakopanem 11 III 1931 r. uzyskał przynależność do Gminy Zakopane. Początkowo mieszkał w klasztorze SS Boromeuszek, a następnie w willi „Szarotka” przy ul. Nowotarskiej.

Z dniem 1 VII 1934 r. powołany został do Wojska Polskiego. Objął funkcję kapelana stołecznego 21 pułku piechoty „Dzieci Warszawy”. Od 27 V 1936 r. był kapelanem 30 pułku Strzelców Kaniowskich w Warszawie, a od 1938 r. 1 pułku lotniczego w Warszawie. W latach 1936–1939 redagował miesięcznik „Rozkaz Wewnętrzny Biskupa Polowego Wojsk Polskich”. Jednocześnie był proboszczem parafii wojskowej Świętego Jerzego w Warszawie i prokuratorem Sądu Biskupa Polowego. W roku akademickim 1937/38 studiował na fakultecie Teologii Katolickiej Uniwersytetu Warszawskiego.

We wrześniu 1939 r. otrzymał przydział na funkcję duszpasterza Armii „Prusy”. Po jej rozbiciu, 11 września dołączył w Łucku do Biskupa Polowego WP Józefa Gawliny. Tego dnia w czasie niemieckiego

bombardowania został ranny. Mianowany został sekretarzem Biskupa Polowego WP. Tuż przed przekroczeniem granicy rumuńskiej ponownie ranny. Dzięki pomocy biskupa Gawliny przedostał się do Rumuni, a następnie do Włoch, gdzie leczył się w klasztorze kamedułów w Weronie. Od grudnia 1939 r. przebywał w Lyonie, gdzie został mianowany naczelnym kapelanem lotnictwa polskiego we Francji. Po kapitulacji Francji przybył do Wielkiej Brytanii. W sierpniu 1940 r. został kapelanem w Centrum Wyszkolenia Ziemnego w Blackpool, pełnił również funkcję kapelana lotników polskich przybyłych z Francji. Z dniem 7 III 1941 r. został kapelanem bazy Polskich Sił Powietrznych i rejonu Blackpool. Rejon ten obejmował znaczny obszar Wielkiej Brytanii, a podległe mu jednostki stacjonowały na 30 lotniskach. Odwiedzając je uczestniczył również w lotach nieoperacyjnych. Zdarzyło się, że w czasie jednego z lotów jego samolot wodował na Morzu Szcockim.

Od 1943 r. był dyrektorem działającej w Wielkiej Brytanii organizacji charytatywnej Episkopatu amerykańki Północnej – National Catholic Welfare Conference, która niosła pomoc polskim żołnierzom. Utworzył również Fundusz Pomocy Jeńcom. W Londynie redagował miesięcznik „Rozkaz Wewnętrzny Biskupa Polowego”. Był również redaktorem Wydawnictwa Polskiej Akcji Katolickiej na terenie Wielkiej Brytanii.

Po zakończeniu działań wojennych był kapelanem w polskich jednostkach lotniczych (III skrzydło Myśliwskie). Po likwidacji tych jednostek 28 VI 1947 r. przeszedł do RAF, pracował w Polskim Korpusie Przystosowania i rozmieszczenia. 15 IV 1949 r. został zdemobilizowany w stopniu majora (starszego kapelana).

Został duszpasterzem polonijnym w Wielkiej Brytanii. Pracował w diecezji Northampton. Od 1970 r. był dziekanem dekanatu południowo-wschodniego w Londynie. Był sędzią Trybunału Matrymonialnego przy Arcybiskupstwie Westminsterkim. Pełnił również wiele funkcji w polonijnych organizacjach. Od lipca 1953 r. był kapelanem Polskiego Związku Kawalerów Maltańskich, w lipcu 1953 został jednym ze współzałożycieli Stowarzyszenia Polskich Kapłanów w Wielkiej Brytanii. Od stycznia 1955 r. aż do śmierci był Naczelnym Kapelanem Związku Harcerstwa Polskiego poza granicami Kraju. W tym czasie był również członkiem Naczelnictwa ZHPpgK. Mianowany podharc mistrzem

(1955) i harcmistrzem (1956). Pełnił również funkcję wiceprezesa Stowarzyszenia Lotników Polskich. Był wieloletnim redaktorem działu kaznodziejskiego w wydanym w Rzymie kwartalniku „Duszpasterz Polski Zagranicą”. Od 31 VIII 1950 r. aż do śmierci wygłaszał niedzielne kazania w sekcji polskiej BBC. Opiekował się szkołą Sióstr Nazaretanek w Pitsford.

Zmarł 22 X 1982 r. w Londynie, pochowany został w Warszawie.

Odnaczony Krzyżem Orderu Virtuti Militari 5 klasy (nr krzyża 13664) – nadanym 10 XI 1948 r. przez Kapitułę Orderu Wojennego VM w Londynie – *W uznaniu wybitnych czynów bojowych i osobistego męstwa w kampanii wrześniowej 1939 r.*

Otrzymał również: srebrny Krzyż Zasługi (1937), Medal Niepodległości, Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski, Order British Empire i inne medale pamiątkowe.

Mianowany został przez papieża Pawła VI prałatem domowym Ojca Świętego (od 19 I 1963). Był kanonikiem honorowym Kapituły Katedralnej w Łucku (od 1951), od Biskupa Polowego WP Józefa Gawliny otrzymał przywilej używania rakiety i mantoletu.

Źródła: Archiwum LO w Zakopanem: Sanatoryjne Gimnazjum Koedukacyjne im. bł. Ładysława z Gielniowa w Zakopanem, Katalogi główne [uczniów] z lat 1929/30-1933/34; Tadeusz Schiele, *W ciemnościach chmur*, Kraków 1987; Zdzisław P. Wesołowski, *Order Virtuti Militari i jego kawalerowie*, Miami, Florida USA 1992; Grzegorz Łukomski, Bogusław Polak, Andrzej Suchcitz, *Kawalerowie Virtuti Militari 1792-1945. Wykazy odznaczonych za czyny lat 1863-1864, 1914-1945*, Koszalin 1997; *Schematyzm Kościoła Rzymsko-Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej. Stan na 1 I 1925 r.*, Kraków 1925; Maciej Gawlik, Jan Szczepaniak, *Księża katecheci diecezji krakowskiej 1880-1939. Słownik biograficzny*, Kraków 2000; Bogusław Szwedo, *Zawsze na pierwszej linii. Kapłani odznaczeni Orderem Virtuti Militari 1914-1921, 1939-1945*, Warszawa 2004; Bogusław Szwedo, *Gogoliński-Elston Rafał [w:] Harcerski słownik biograficzny, T. I*, Warszawa 2006.

Wacław Kaliciński (1902–1920)

Urodził się 1 X 1902 roku w Zakopanem. Był synem Tadeusza (1869–1933) i Marii z d. Buratowska (1867–1948). Ojciec, z zawodu stolarz,

przybył z rodziną do Zakopanego ok. 1901 r. i pracował w Sanatorium dra Kazimierza Dłuskiego w Kościelisku jako portier, prowadził także własny zakład stolarski. Miał liczne rodzeństwo: Jadwigę (1892–1960), Eugeniusza (1894–1967) inż. górni., Wiktora (1896–1940 Katyń) dr. med, mjr WP, Juliana (1898–1980) mjr WP, Kazimierę (1900–1989), Włodzimierza (1905–1933), Tadeusza Wojciecha (1906–1977), Stefana (1909–1931), Janinę (1912–1995) żołnierz 1939 r. i ZWZ, więzień KL Auschwitz i Ravensbruck.

Mieszkali w Zakopanem przy ul. Sobczakówka 12.

W rodzinie dominowała patriotyczna atmosfera, w czasie I wojny światowej w Legionach Polskich służył ojciec Tadeusz i trzech braci: Eugeniusz, Wiktor i Julian.

W latach 1909–1913 był uczniem szkoły ludowej pięcioklasowej w Zakopanem, a następnie w latach 1915–1920 uczniem Prywatnego Gimnazjum Realnego w Zakopanem (kl. III–VI). Od 1915 roku był harcerzem I Drużyny Harcerzy im. Ks. Józefa Poniatowskiego w Zakopanem.

W listopadzie 1918 r., w wieku 16 lat, ochotniczo zgłasza się do Wojska Polskiego, do formowanej w Nowym Targu Brygady Strzelców Podhalańskich. Walczył przeciwko Ukraińcom na terenie Galicji Wschodniej. Na początku 1919 r. zostaje, jako małoletni, zwolniony z wojska. Wraca do Zakopanego i kontynuuje naukę, kończąc kl. V z wynikiem pomyślnym.

W czasie wojny polsko-bolszewickiej i bezpośredniego zagrożenia niepodległości Polski, wstępuje ochotniczo 15 VII 1920 r. do 4 baterii II dywizjonu 1 pułku artylerii górskiej. Zginął 16 IX 1920 r. w bitwie pod Dytiatynem (Ziemia Halicka), gdzie jego bateria stoczyła niezwykle krwawą walkę z przeważającymi oddziałami konnej armii Budionnego. Pochowany został w Dytiatynie, na polu bitwy we wspólnej mogile.

4 bateria 1p.a.g. otrzymała na polu walki od dowódcy 8 dywizji piechoty, płk. Stanisława Burhardt-Bukackiego, nazwę „Baterii śmierci”, potwierdzoną później przez Naczelnego Wodza Józefa Piłsudskiego.

Rodziny nie założył.

Krzyż Orderu Virtuti Militari 5 klasy otrzymał pośmiertnie 27 X 1922 roku (nr krzyża 5569). We wniosku na odznaczenie VM napisano: „Podchorąży Kaliciński Waclaw w bitwie z bolszewikami pod Dytiatynem broniąc się do ostatniej chwili poległ śmiercią walecznych. Dając tem przykład nieustraszonego męstwa i zdolności godny żołnierza Polaka, poświęcił swe młode życie dla dobra ogółu na ołtarzu kochanej ojczyzny”.

Jego nazwisko widnieje na pamiątkowej tablicy poległych uczniów i nauczycieli w Liceum Ogólnokształcącym im. Oswalda Balzera w Zakopanem i na grobie rodzinnym na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach w Warszawie.

Źródła: Centralne Archiwum Wojskowe w Warszawie – Kaliciński Waclaw pchor. VM82-7868; Archiwum Państwowe w Nowym Targu – Prywatne Gimnazjum Realne w Zakopanem, Katalogi główne r. szk. 1916/17, 1917/18, 1918/19, 1919/20; Zdzisław P. Wesołowski, *Order Virtuti Militari i jego kawalerowie*, Miami, Florida USA 1992; Grzegorz Łukomski, Bogusław Polak, Andrzej Suchcitz, *Kawalerowie Virtuti Militari 1792–1945. Wykazy odznaczonych za czyny lat 1863–1864, 1914–1945*, Koszalin 1997; Władysław Nekrasz, *Harcerze w bojach. Przyczynki do udziału młodzieży polskiej w walkach o niepodległość ojczyzny w latach 1914–1921. Część druga*, Warszawa 1934; *Lista strat Wojska Polskiego. Polegli z zmarli w wojnach 1918–1920*, Warszawa 1934; Lesław Dall, *Udział Gimnazjum w wypadkach wojennych w latach 1914–1921 [w:] 80 lat Zakopiańskiego Gimnazjum. Szkice i wspomnienia z lat 1912–1992*, Zakopane 1992; Józef Relidzyński, „Bateria Śmierci” (wspomnienie w drugą rocznicę), „Tygodnik Ilustrowany” nr 44, Warszawa 28 X 1922; Kazimierz Olszański, *Dytiatyń „Polskie Termopile”* [w:] „Przekrój” nr 2360, Kraków 16 IX 1990; „Ilustrowany Kurjer Codzienny” nr 325, Kraków 27 XI 1920; „Dziennik Personalny. Ministerstwo Spraw Wojskowych” nr 41, Warszawa, 27 X 1922, s. 805; „Panteon Polski” nr 39, Lwów, grudzień 1927; Informacje od Małgorzaty Kalicińskiej-Buraczewskiej, córki Wiktora Kalicińskiego.

Włodzimierz Kłoczek (1921–1995)

Urodził się w 15 I 1921 roku w Krakowie. Był synem Aleksandra i Heleny. Dzieciństwo i młodość

spędził w Zakopanem. Ojciec był kierownikiem garaży przy ul. Kamieniec. Brat Antoni Aleksander (ur. 1922 r.), był uczniem zakopiańskiego gimnazjum.

W latach 1934–1939 uczył się w Państwowym Gimnazjum i Liceum im. Oswalda Balzera w Zakopanem (gimnazjum kl. II–IV, liceum kl. I–II). Zdał Egzamin Dojrzałości typu humanistycznego 3 VI 1939 r.

Po klęsce wrześniowej 1939 r. przedostał się do Rumunii, a stamtąd przez Jugosławię i Morze Śródziemne do Marsylii we Francji. Po dwutygodniowej kwarantannie w obozie „Camp de Carpiagne” skierowany został do szkoły Podoficerskiej Moździerzy Ciężkich w Coetquian. Jako działonowy moździerza ciężkiego brał udział ze swoją formacją w kampanii francuskiej w maju 1940 r. Po rozbiciu i rozformowaniu jednostki na własną rękę przedostał się do Zatoki Biskajskiej, skąd drogą morską dotarł do Liverpoolu. Następnie w Szkocji zgłosił się do samodzielnego plutonu moździerzy ciężkich przynależnym do III baonu 1 brygady strzeleckiej pełniącej służbę obrony wybrzeży Szkocji. W październiku 1941 r. skierowany został do Szkoły Podchorążych Łączności w Dundee, którą ukończył w marcu 1942 r. Zgłasza się ochotniczo do polskiej 1. Samodzielnej Kompanii „Commando”, wchodzącej jako 6 kompania w skład 10 Międzynarodowej Brygady Komandosów „Zielone berety”. Ale jako specjalista – łącznościowiec został odwołany do sekcji szkoleniowej Ośrodka Radio Sztabu Naczelnego Wodza z przeznaczeniem do służby w kraju. Prawie rok przygotowywał się do wyznaczonych zadań, kończąc kursy: spadochronowy w „Małpim Gaju” Largo House koło Leven) i Ringway koło Manchesteru oraz dywersyjno-odprawowy w Andley End i Chicheley. Zostaje zaprzysiężony 4 III 1943 r. i awansowany na stopień podporucznika. W nocy z 18 na 19 X 1943 r. jako cichociemny pod pseudonimem „Garłuch”, został zrzucony na spadochronie do okupowanego kraju. Wylądował na polach wsi Nieborów pod Warszawą i przyjęty przez placówkę odbioru „Obrus”. Po dwumiesięcznym okresie „aklimatyzacji” w Warszawie, w grudniu 1943 r. wyjechał do Lubartowa z przydziałem służbowym do oddziału dyspozycyjnego „Kedywu” okręgu lubelskiego AK na stanowisko dowódcy grupy dywersyjno-minerskiej. Od stycznia 1944 r. był instruktorem i zastępcą dowódcy oddziału dyspozycyjnego Kedywu „Lekarza” (zatrudniony fikcyjnie jako główny

księgowy w prywatnym zakładzie w Lubartowie pod przybranym nazwiskiem Jan Brzoza). Przeprowadził kilkanaście akcji na liniach kolejowych wiodących z Lublina na front wschodni – wysadzając w powietrze transporty wojskowe, stacje pomp, mosty i urządzenia stacyjne. Pod koniec maja przekazano go do Inspektoratu Rejonowego „Radzyń”. Podczas nawiązywania kontaktu z komendantem rejonu, ppor. rez. Marianem Lewińskim („Bończa”), został aresztowany, a „Bończa” zastrzelony. Po przesłuchaniu w Białej Podlaskiej (dzięki dobrej legalizacji nie został zidentyfikowany jako członek ruchu oporu) więziono go na Zamku Lubelskim. W dniu 19 VII 1944 r., podczas prac przy kopaniu okopów w rejonie Lublina, zbiegł i przedostał się do Lubartowa.

W styczniu 1945 r. pod nazwiskiem Jan Brzoza zgłosił się ochotniczo jako szeregowiec do wojska polskiego. Po ukończeniu Szkoły Oficerów Piechoty Nr 2 w Lublinie walczył w szeregach 1 Dywizji Piechoty im. Tadeusza Kościuszki kończąc swój szlak bojowy w Berlinie. Awansował do stopnia podporucznika. Zwolniony z wojska 2 II 1947 r. zamieszkał na stałe w Kościerzynie pod zmienionym nazwiskiem Włodzimierz Niewęglowski. Znany był jako uzdolniony artysta malarz i rzeźbiarz.

Zmarł 22 III 1995 r. w Warszawie i tam został pochowany na Cmentarzu Komunalnym Północnym.

Odnaczony został Krzyżem Orderu Virtuti Militari 5 klasy(nr krzyża 13543) przyznany za walkę dywersyjną na terenie okręgu lubelskiego AK. Otrzymał również brytyjski War Medal 1939–1945 i Defense Medal oraz czterokrotnie Medal Wojska Polskiego i Srebrny Medal za Walki o Berlin.

Źródła: Archiwum Państwowe w Nowym Targu: Państwowe gimnazjum i liceum im. Oswalda Balzera w Zakopanem, Katalogi główne [uczniów] z lat 1934–1938, duplikaty świadectw dojrzałości z lat 1935–1939; Jędrzej Tucholski, *Cichociemni*, Warszawa 1988; Jędrzej Tucholski, *Spadochroniarze*, Warszawa 1991; Jędrzej Tucholski, *Cichociemni 1941–1945. Sylwetki spadochroniarzy*, [Warszawa 1984]; Józef Bieniek, *Cichociemni*, [Nowy Sącz 1988], rozdz. *Człowiek trojga nazwisk*; Ireneusz Caban, *Ludzie Lubelskiego Okręgu Armii Krajowej*, Lublin 1995; Zdzisław P. Wesołowski, *Order Virtuti Militari i Jego Kawalerowie 1792–1992*, Miami, Florida USA 1992; Grzegorz Łukomski, Bogusław Polak, Andrzej Suchcitz, *Kawalerowie Virtuti Militari 1792–1945. Wykaz odznaczonych za czyny lat 1863–1864, 1914–1945*, Koszalin 1997.

Anna Maria Kotarbińska (1920–1944)

Urodziła się 26 VII 1920 roku w Warszawie. Była córką Janusza (1890–1940) i Michaliny d. Koziół-Poklewskiej. Ojciec Janusz Kotarbiński był artystą malarzem, literatem, byłym legionistą. Brat Przemysław (1922–1946), taternik i alpinista, w czasie wojny walczył w Dywizji Pancерnej gen. Maczka na Zachodzie, w stopniu podporucznika. Zginął po wojnie w Alpach.

Dzieciństwo i młodość spędziła w Zakopanem. Mieszkała z rodzicami w niewielkiej willi „Halna”, przy bocznej uliczce Skibówek (Kościeliska nad Potokiem 1, obecnie ul. Wojciecha Brzegi).

W latach 1931–1939 uczyła się w Prywatnym Gimnazjum Koedukacyjnym im. bł. Ładysława z Gielniowa w Zakopanem (kl. I–II i po reformie szkolnej kl. I–IV gimnazjum ogólnokształcące, kl. I–II liceum typu humanistycznego). Egzamin dojrzałości typu humanistycznego zdała 25 V 1939 r. Następnie zapisała się do Warszawskiej Szkoły Pielęgniarek, którą ukończyła w czasie okupacji jako pielęgniarka dyplomowana.

W czasie okupacji mieszkała w Warszawie, w konspiracji działała od lutego 1941 r. Pełniła jako „Regina” funkcje kolporterki i łączniczki w „Baszcie” (Batalionie Sztabowym, później pułku, w dyspozycji Kwatery Głównej Oddziału V KG). Przeszła szkolenie ogólnowojskowe. W latach 1942–1944 była łączniczką dowódcy batalionu „Karpaty”, wchodzącego w skład pułku AK „Baszta”. Była także łączniczką szkoły podchorążych i szkoły niższych dowódców pułku „Baszta”. Przenosiła i odnosiła broń, instrukcje szkoleniowe i inne pomoce naukowe, prowadziła także kursy sanitarne i szkolenia wojskowe. Dnia 10 IV 1944 r. została aresztowana w Warszawie na rogu Nowego Świata i al. Jerozolimskich. W czasie rewizji znaleziono przy niej broń. Przesłuchiwana i torturowana przez gestapo na Szucha, przewieziona na Pawiak z potłamanymi żebrami, niczego nie ujawniła. Dnia 2 V 1944 r. została na noszach wyniesiona na egzekucję i rozstrzelana wraz z 22 kobietami w ruinach getta W Warszawie.

Awansowana do stopnia podporucznika.

Rozkazem Dowódcy AK nr 512 z 2 X 1944 została odznaczona pośmiertnie Krzyżem Orderu Virtuti Militari 5 klasy (nr krzyża 12919). Nadanie zostało zweryfikowane przez Kapitułę Londyńską. Odznaczona także Srebrnym Krzyżem Zasługi z Mieczami.

Rodziny nie założyła.

Źródła: Archiwum LO Zakopane: Prywatne Gimnazjum Koedukacyjne im. bł. Ładysława z Gielniowa w Zakopanem, Katalog główny [uczniów] r. szk. 1937/38; *Słownik uczestniczek walki o niepodległość Polski 1939–1945. Poległe i zmarłe w okresie okupacji niemieckiej*, Warszawa 1988; *Słownik biograficzny kobiet odznaczonych Orderem Wojennym Virtuti Militari. Tom II, H-O*, pod red. Elżbiety Zawadzkiej, Toruń 2006; Zofia Radwańska-Paryska i Witold Henryk Paryski, *Wielka Encyklopedia Tatrzańska*, Poronin 1995; Grzegorz Łukomski, Bogusław Polak, Andrzej Suchcitz, *Kawalerowie Virtuti Militari 1792–1945. Wykazy odznaczonych za czyny lat 1863–1864, 1914–1945*, Koszalin 1997; Zdzisław P. Wesołowski, *Order Virtuti Militari i Jego Kawalerowie*, Miami, Florida USA 1992; Henryk Jost, *Zakopane czasu okupacji (Wspomnienia)*, Zakopane 2001.

Klemens Stanisław Rudnicki (1897–1992)

Urodził się 27 III 1897 r. w Żydaczowie (woj. lwowskie). Był synem Zygmunta Wolfganga, starosty trembowleckiego. Dzieciństwo i młodość spędził w Trembowli. Ukończył szkołę ludową i w latach 1907–1914 uczył się w c.k. Gimnazjum Trembowli (kl. I–VII). Kończył klasy jako chlubnie uzdolniony, wygłaszał referaty na kółku historyczno-geograficznym i przyrodników. Od 1911 r. należał do I Trembowleckiej Drużyny Skautowej im. Zofii Chrzanowskiej. W lipcu 1913 r. brał udział w III Wszchbrytyjskim Zlocie Skautów w Birmingham. Należał też do Polskich Drużyn Strzeleckich.

Z chwilą wybuchu I wojny światowej zgłosił się w sierpniu 1914 r. do Legionu Wschodniego we Lwowie. Po jego rozwiązaniu w Mszanie Dolnej 21 IX 1914 r. przyjechał do Zakopanego. W r. szk. 1914/15

był uczniem kl. VIII kursu naukowego utworzonego przy Prywatnym Gimnazjum w Zakopanem. Egzamin dojrzałości zdał z odznaczeniem 1 VII 1915 r. Była to pierwsza matura zakopiańskiego gimnazjum.

Powołany do armii austriackiej ukończył szkołę oficerską na Morawach, a następnie został wysłany w randze podporucznika na front włoski. W lipcu 1917 r. został ciężko ranny w Mori nad Adygą. Przez kilka miesięcy leczył się w szpitalach w Wiedniu, Innsbrucku, we Lwowie i Krakowie. W Wojsku Polskim od listopada 1918 r.

W październiku 1918 r. uczestniczył w rozbrajaniu Austriaków w Krakowie, w listopadzie wstąpił ochotniczo do Wojska Polskiego i służył w 2 pułku szwoleżerów. Walczył w wojnie polsko-ukraińskiej 1918–1919 – odsiecz Lwowa, Trembowla, aż po rzekę Zbrucz. W lutym 1920 r. uczestniczył w zajmowaniu Pomorza, a później w symbolicznym akcie zaślubin Polski z morzem na plaży w Pucku. W wojnie polsko-bolszewickiej 1920 r. został ponownie ranny 12 lipca, w czasie odwrotu spod Kijowa. W 1926 r. został przeniesiony do Korpusu Ochrony Pogranicza, gdzie dowodził szwadronem kawalerii „Powiśle”. W latach 1928–1930 studiował w Wyższej Szkole Wojennej w Warszawie, a po jej ukończeniu, w latach 1930–1933, wykładał na niej taktykę ogniową. W kwietniu 1933 r. powrócił do służby liniowej na stanowisko zastępcy dowódcy 7 pułku strzelców konnych w Poznaniu. W 1934 r. objął stanowisko kierownika katedry taktyki ogniowej w Wyższej Szkole Wojennej. W listopadzie 1938 r. powrócił ponownie do służby liniowej jako dowódca 9 pułku ułanów małopolskich w Trembowli. Przez ten okres awansował na kolejne stopnie oficerskie: rotmistrz (1 VI 1919), major (1 I 1928), podpułkownik dyplomowany (1 I 1934).

W wojnie obronnej 1939 r. walczył na czele swojego pułku w rejonie Szamotuł, Zbąszynia, Noteci, Ozorkowa, Grabiny i Warszawy. Udało mu się uniknąć niewoli i pozostać w Warszawie, a następnie w Krakowie. Działał w konspiracji początkowo w Służbie Zwycięstwu Polski, a następnie w Związku Walki Zbrojnej. W styczniu 1940 r. został mianowany szefem sztabu na okupację sowiecką. Aresztowany 20 IV 1940 r. w czasie próby przekraczania granicy niemiecko-sowieckiej na rzece San. Osadzony w więzieniach w Przemyślu, Dniepropietrowsku, Gorkim i Charkowie nie ujawnił swojego nazwiska i stopnia oficerskiego.

Dostał wyrok 5 lat zesłania do Kirowa. Po powstaniu armii polskiej gen. Władysława Andersa, uwolniony z zesłania, został we wrześniu 1941 r. zastępcą dowódcy 6. Dywizji Piechoty. Z dniem 11 XII 1941 r. awansowany do stopnia pułkownika dyplomowanego. Już na Bliskim Wschodzie (po ewakuacji wojska z ZSRR) objął dowództwo 6 Brygady Armii Polskiej na Wschodzie. W październiku 1943 r. został mianowany zastępcą dowódcy 5 Kresowej Dywizji Piechoty w II Korpusie Polskim. Przez cały czas kampanii włoskiej był w latach 1944–1945 dowódcą liniowym i przebywał bezpośrednio na froncie. W bitwie o Monte Cassino dowodził głównym natarciem na wzgórze „Widmo” i St. Angelo. W zastępstwie rannego dowódcy dowodził dywizją w bitwie o Ankonę i w jej marszu ku linii Gotów. Z dniem 1 kwietnia 1945 r. został awansowany do stopnia generała brygady. W kwietniu 1945 r. w bitwie o Bolonię dowodził tzw. Grupą „Rud” (od nazwiska dowódcy) złożoną z dwóch brygad piechoty – wołyńskiej i karpackiej. 21 IV 1945 r. zdobył Bolonię, a od jej mieszkańców otrzymał honorowe obywatelstwo. Po koniec kwietnia 1945 r. został przeniesiony do 1 Dywizji Pancerniej, gdzie krótko był zastępcą gen. Stanisława Maczka, a następnie w maju, już po zakończeniu działań wojennych, objął dowództwo dywizji. W latach 1945–1947 dowodził tą dywizją podczas okupacji Niemiec.

Po demobilizacji w 1947 r. osiadł na stałe w Londynie, gdzie pracował zarobkowo, zajmując się renowacją starych mebli. Brał czynny udział w działalności organizacji kombatanckich. Od 1966 do śmierci był prezesem Zrzeszenia Kół Pułkowych Kawalerii w Wielkiej Brytanii był też aktywnym członkiem Koła Lwowian.

Opublikował: *Na polskim szlaku (Wspomnienia z lat 1939–1947)*, Londyn 1959 – kilka wydań emigracyjnych i krajowych.

W 1923 r. ożenił się z Wandą z d. Scazigino. Miał trzy córki: Lenę, Karolinę i Stefanę. Karolina, żołnierz AK, sanitariuszka, zginęła w Powstaniu Warszawskim.

Zmarł 12 VI 1992 w Londynie. Spopielone szczątki generała zostały rozsypane na Monte Cassino na wzgórzu 575 koło Pomnika Krzyża 5 Dywizji Kresowej.

Odnaczony został Krzyżem Orderu Virtuti Militari 5 (nr krzyża 8063) klasy za walkę z Ukraińcami w 1919 r. i Krzyżem Orderu Virtuti Militari 4 klasy (nr krzyża 00037) za udział i doskonale dowodzenie w wojnie obronnej w 1939 r. Otrzymał również: Krzyż Walecznych 5x, Złoty Krzyż Zasługi z Mieczami, włoski order Croce di Valore (1945), Krzyż Armii Krajowej, Krzyż Pamiątkowy Monte Cassino. 11 XI 1990 r. Prezydent RP na Uchodźstwie Ryszard Kaczorowski awansował go do stopnia generała dywizji.

Źródła: *I Sprawozdanie Dyrekcji c.k. Gimnazjum w Trembowli za rok szkolny 1910/11*, Trembowla 1911 i następane: r. szk. 1911/12, 1912/13; *Prywatne Gimnazjum Realne w Zakopanem posiadające prawa szkół publicznych w roku szkolnym 1914/15*, Zakopane 1915; Aleksander Kamiński, *Andrzej Małkowski*, Łódź 2000; Zbigniew Mierzwiński, *Generałowie II Rzeczypospolitej*, Warszawa 1990; Tadeusz Kryśka-Karski, Stanisław Żurkowski, *Generałowie Polski Niepodległej*, Warszawa 1991; Henryk P. Kosk, *Generalicja polska. Popularny słownik biograficzny*, Pruszków 2001; Stanisław Sławomir Niciejka, *Twierdze kresowe Rzeczypospolitej. Historia, legendy, biografie*, rozdz. Człowiek, który rozmawiał z Berią, Warszawa 2006.

Tadeusz Kazimierz Schiele (1920–1986)

Urodził się 19 II 1920 r. w Zakopanem. Był synem Kazimierza (1890–1956) i Herty z d. Balzer (1895–1982). Ojciec, taternik, alpinista, narciarz, założył i prowadził dużą wytwórnię nart w Zakopanem przy ul. Kasprusie (Bracia Schiele i Spółka). Matka, była latach 20. XX w. jedną z czołowych zawodniczek narciarskich SN PTT i wybijającą się automobilistką. Siostra Danuta ur. 8 I 1924 r. w Zakopanem, zamężna Semadeni, uprawiała taternictwo, w czasie II wojny światowej żołnierz ZWZ-AK (1942–1942), walczyła w Powstaniu Warszawskim. Mieszkali w rodzinnej willi „Mazowiecka” przy ul. Piaseckiego.

wstępna, I–IV), w r. szk. 1934/35 w IX Państwowym Gimnazjum Męskim im. Jana Kochanowskiego we Lwowie (kl. V), w r. szk. 1935/36 w Państwowym Gimnazjum w Trembowli (kl. VI), od 10 I 1936 do 1938 w Państwowym Gimnazjum i Liceum w Zakopanem (kl. VI–VIII). Egzamin dojrzałości typu humanistycznego zdał 13 V 1938 r.

W czasach szkolnych uprawiał turystykę górską, narciarstwo sportowe i górskie, a także taternictwo. W grudniu 1936 r. z Jerzym Hajdukiewiczem przeszedł na nartach granią Czarnohory w Karpatach Wschodnich. Był harcerzem I Drużyny Harcerzy im. ks. Józefa Poniatowskiego i członkiem Harcerskiego Klubu Narciarskiego w Zakopanem – sekcja narciarska i szybowcowa. Szkolił się na szybowiskach w Tęgorozży koło Nowego Sącza i w Bezmiechowej koło Leska nad Sanem. W 1937 r. uzyskał szybowcową „kategorię C”. Od 1937 r. latał na szybowisku HKN na stokach Furmanowej w Zakopanem.

Służbę wojskową rozpoczął w 1938 r. na trzymiesięcznym (rekrucim) Kursie Dywizyjnym 4. Pułku Strzelców Podhalańskich 21. Dywizji Piechoty Górskiej w Cieszynie jako strzelec z „cenzusem”, a następnie wstąpił do Szkoły Podchorążych Rezerwy Lotnictwa w Sadkowie koło Radomia, którą ukończył z pierwszą lokatą. W Dęblinie zostaje instruktorem lotniczym. W Polsce miał wylatanych 100 godzin.

Podczas kampanii wrześniowej 1939 dostał się do niewoli niemieckiej. Po ucieczce z obozu jenieckiego powrócił do Zakopanego. W noc sylwestrową 31 XII 1939 r., w towarzystwie kolegów z zakopiańskiego gimnazjum Mariana Zajęca i Julianna Jaworskiego, przeszedł granicę na Przełęczy Tomanowej w Tatrach i przez Słowację, Węgry, Jugosławię, Włochy dotarli do Francji, do zgrupowania lotników polskich w Lyonie, a następnie na początku 1940 r. do Anglii. Początkowo odbył przeszkolenie na bombowcach w Backpool i Carlisle awansując do stopnia sierżanta. Po usilnych staraniach, w kwietniu 1941, dostał rozkaz wyjazdu do szkoły myśliwskiej w Gragemouth w Szkocji. Po sześciotygodniowym szkoleniu już jako pilot myśliwski, otrzymał przydział do 122 Brytyjskiego Dywizjonu Myśliwskiego, do ochrony szkockiego wybrzeża. 14 VII 1941 r. został przeniesiony do 308 Dywizjonu Myśliwskiego „Krakowskiego” Polskich Sił Powietrznych, działających

w strukturach Royal Air Force (RAF). Latał w nim do 21 X 1942 r. Po okresie służby w innych jednostkach ponownie został przydzielony do „Krakowiaków” 13 IX 1943 r. Tym razem latał przez ponad rok – do 8 X 1944 r., kiedy został przeniesiony na stanowisko instruktora w Montrose w Szkocji i latał jakiś czas w jednostce nieoperacyjnej w Peurhos. Do 308. Dywizjonu powrócił już po zakończeniu działań wojennych 1 VI 1945 r. Awansował do rangi podporucznika i porucznika. Latał samolotami myśliwskimi *Spitfire* P8525 i *Spitfire* AB968, na których miał swoje godło indywidualne – gwiazdozbiór Wielkiej Niedźwiedzicy. Na spółkę z kpt. Marianem Pisarkiem zestrzelił *Messerschmitta Bf 109* (17 VII 1941). Sam zestrzelił jednego *Messerschmitta Bf 109* na pewno, a drugiego prawdopodobnie (24 X 1941). Latał w osłonie bombowców, m.in. w czasie desantu na Dieppe, inwazji w Normandii, bitwy pod Arnhem. W atakach naziemnych zniszczył 26 pojazdów mechanicznych, dwa ciężkie działa, barki rzeczne, parowozy, czołgi. Ostatni swój dwusetny lot bojowy i operacyjny odbył dowodząc 308 Dywizjonem w czasie bombardowania wyrzutni rakiet V-2 w rejonie Zwolle. W czasie wojny zaczął pisać swoje wspomnienia. Publikował je na łamach powstałego w Manstone pisma lotników polskich „Wiadomości ze świata”, przekształconego później w tygodnik „Skrzydła”.

Służbę wojskową zakończył 16 XII 1946 r. w randze angielskiego kapitana i polskiego porucznika.

W grudniu 1946 r. wrócił do Polski i na krótko zamieszkał rodzinnym domu w Zakopanem. Pracował jako brakarz w wytwórni nart swego ojca. Wkrótce wyjechał do Warszawy w poszukiwaniu pracy. Przed 1949 r. powołano go do odbycia służby wojskowej w lotnictwie, gdzie pełnił funkcje instruktora. Został oskarżony o pomoc koledze pilotowi w ucieczce za granicę i uprowadzenia samolotu. Zdegradowano go i skazano na karę pozbawienia wolności. W więzieniu przebywał półtora roku (do końca 1950). W 1951 r. powrócił do Zakopanego, gdzie nie mógł znaleźć stałej pracy. Pracował dorywczo jako niewykwalifikowany robotnik sezonowy m.in. jako kamieniarz, w zimie deptacz na skoczni, czy też przy eksploracji jaskiń tatrzańskich i inwentaryzowaniu limb.

Uprawiał taternictwo, narciarstwo, uczestniczył w wyprawach odkrywczych do jaskiń Tatr Polskich. Był członkiem-założycielem

powstałego 1951 r. Koła Jaskiniowego przy zakopiańskim oddziale Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego, kierował w nim referatem szkolenia. Uczestniczył w przedsięwzięciach eksploracyjnych zakopiańskich grotolazów. Otrzymał członkostwo honorowe speleoklubu Tatrzańskiego w Zakopanem. Od 1959 r. był członkiem Klubu Wysokogórskiego.

W 1968 r. zaczął znów uprawiać szybownictwo. Ukończył podstawowy kurs szkolenia szybowcowego w Aeroklubie Tatrzańskim w Nowym Targu i 30 VII 1968 r. uzyskał uprawnienia pilota szybowcowego III klasy. Zdobył Złotą i Diamentową Odznakę Szybowcową (diament za przewyższenie zdobył nad Tatrami w 1969 r.). Startował w lokalnych zawodach szybowcowych, później pracował społecznie w nowotarskim Aeroklubie jako pilot samolotów obsługi szybownictwa – do 1985 r. W wielu 55 lat uzyskał uprawnienia w dziedzinie spadochroniarstwa (jako pilot wojskowy nie wykonał żadnego skoku).

Od 20 V 1976 r. był członkiem zakopiańskiego koła Związku Bojowników o Wolność i Demokrację.

Od 1947 ogłaszał w czasopismach artykuły o tematyce lotniczej, szybowcowej, taterniczej i alpinistycznej. Opublikował cztery książki wspomnieniowe z dziedziny lotnictwa, szybownictwa i taternictwa: *Spitfire* (1957), *Blisko nieba* (1966), *Wspinaczka po chmurach* (1979) i *W cieniach chmur* (1987).

W 1941 r. ożenił się z Angielką Jeanne Johnson, pracowniczką obsługi naziemnej lotniska wojskowego w Northolt. Z tego małżeństwa miał syna Kazimierza (ur. 1943). Ponownie ożenił się z Zofią Spytkowską.

Zmarł 22 III 1986 r. w Zakopanem. Pochowany w grobie ojca na Nowym Cmentarzu w Zakopanem.

Odnaczony Krzyżem Orderu Virtuti Militari 5 klasy (nr krzyża 10778) nadanym 8 III 1945 r. Otrzymał również trzykrotnie Krzyż Walecznych (w latach 1941, 1942, 1944).

Źródła: Archiwum Państwowe w Nowym Targu: Państwowe Gimnazjum w Zakopanem, Katalogi główne [uczniów] z lat 1935-1938; archiwum LO Zakopane: Sanatoryjne Gimnazjum Koedukacyjne im. bł. Ładysława z Gielniowa w Zakopanem, Katalogi główne [uczniów] z lat 1929-1934; Zofia Radwańska-Paryska

i Witold Henryk Paryski, *Wielka Encyklopedia Tatrzańska*, Poronin 1995; Andrzej Matuszczyk, *Schiele Tadeusz*, „Polski Słownik Biograficzny”, T. 35, Warszawa-Kraków 1994; Lidia Długolecka-Pinkwart, Maciej Pinkwart, *Zakopane od A do Z*, Warszawa 1994; Zdzisław P. Wesołowski, *Order Virtuti Militari i jego kawalerowie*, Miami, Florida USA 1992; Grzegorz Łukomski, Bogusław Polak, Andrzej Suchcitz, *Kawalerowie Virtuti Militari 1792–1945. Wykazy odznaczonych za czyny lat 1863–1864, 1914–1945*, Koszalin 1997; Jacek Kutzner, *308 Dywizjon Myśliwski „Krakowski”. Zarys działań wojennych*, Warszawa 2011; Włodzimierz Wnuk, *Walka podziemna na szczytach*, Warszawa 1980.

Marian Zając (1920–1945)

Urodził się 23 V 1920 r. w Jaworznie. Był synem Karola (1883–1954) i Marii z d. Łaś (1892–1961). Ojciec był emerytowanym urzędnikiem, matka prowadziła pensjonat „Marysin” w Zakopanem przy ul. Makuszyńskiego. Brat Karol (1913–1965), absolwent zakopiańskiego gimnazjum (matura 1931), był czołowym zawodnikiem narciarskim w konkurencjach zjazdowych klubu „Wisła”. Dzieciństwo spędził u rodziny matki w Czarnym Dunajcu, a następnie w Zakopanem.

Od r. szk. 1928/29 uczęszczał do 7-mio klasowej Publicznej Szkoły Powszechnej męskiej w Zakopanem. W r. szk. 1931/32 uczył się początkowo w kl. I w Sanatoryjnym Gimnazjum Koedukacyjnym im. bł. Ładysława z Gielniowa w Zakopanem (1 IX – 1 XI 1931), a następnie w latach 1931–1939 w Państwowym Gimnazjum i Liceum w Zakopanem (kl. I–II i po reformie szkolnej kl. I–IV gimnazjum ogólnokształcące, kl. I–II liceum typu matematyczno-fizyczne). Egzamin dojrzałości typu matematyczno-fizycznego zdał 7 VI 1939 r.

Był harcerzem I Drużyny Harcerzy im. ks. Józefa Poniatowskiego w Zakopanem, w 1935 r. uczestniczył w Jubileuszowym Zlocie ZHP w Spale.

Od najmłodszych lat uprawiał narciarstwo. Od 1935 r. był zawodnikiem Harcerskiego Klubu Narciarskiego w Zakopanem, uprawiał

konkurencje alpejskie i skoki. Dwukrotnie zdobył tytuł mistrza narciarskiego ZHP w konkurencjach alpejskich. Dwukrotnie zdobył I miejsca na międzynarodowych mistrzostwach skautowych w Mariazell w Austrii (1936, 1937). W latach 1938–1939 był jednym z najlepszych narciarzy w Polsce. W 1938 r. zajął III miejsce w narciarskich mistrzostwach Polski w biegu zjazdowym i II w otwartym konkursie skoków. W marcu 1939 r. zdobył mistrzostwo Polski w slalomie i dwuboju alpejskim. Jak również 6 I 1939 r. zajął II miejsce w konkursie skoków w Zakopanem, 15 I 1939 r. zwyciężył w konkursie skoków w Zakopanem, 23 III 1939 r. zajął VIII miejsce w slalomie i 5 w kombinacji alpejskiej oraz 17 w skokach w międzynarodowych zawodach narciarskich w Feldbergu, 10 IV 1939 r. zajął II miejsce w biegu zjazdowym w Wiosennych Zawodach Narciarskich w Zakopanem, 23 IV 1939 r. zwyciężył w slalomie gigancie na zawodach zorganizowanych z okazji 30-lecia TTN. W Narciarskich Mistrzostwach Świata FIS w Zakopanem (6 II – 19 II 1939) zajął XVI miejsce w slalomie i XXII w kombinacji alpejskiej.

W ramach sekcji szybowcowej HKN szkolił się na szybowiskach w Golezowie (1937 r.) i Bodzowie k. Krakowa (1938 r.). Uzyskał szybowcową „kategorię C”. Od października 1937 r. latał na szybowisku HKN na stokach Furmanowej w Zakopanem.

W 1939 r. został przyjęty do szkoły Podchorążych Lotnictwa w Dęblinie. Po klęsce wrześniowej 1939 r. wraca do Zakopanego. W noc sylwestrową 31 XII 1939 r., w towarzystwie kolegów z zakopiańskiego gimnazjum Tadeusza Schielego i Juliana Jaworskiego, przeszedł granicę na Przełęczy Tomanowej w Tatrach i przez Słowację, Węgry, Jugosławię, Włochy dotarli do Francji, do zgrupowania lotników polskich w Lyonie, a następnie do Anglii. Ukończył szkolenie radiooperatorów, a następnie nawigatorów w 4. Grupie Bombowej. W lipcu 1941 r. skierowano go do 18. Operational Training Unit (Jednostka doskonalenia bojowego) na szkolenie bojowe. W listopadzie 1941 r. został przydzielony w stopniu kaprała do 305. Dywizjonu Bombowego Ziemi Wielkopolskiej i Lidzkiej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego. Jako radiooperator (nr służbowy RAF P-781185) i strzelec pokładowy załogi *Wellingtona* uczestniczył

w lotach bombowych nad Francją i Niemcy, m.in. nad Kolonię, Hamburg, Essen, Bremę i Wilhelmshaven.

Dwukrotnie jego samolot został trafiony i wodował w Kanale La Manche. 10 IV 1942 r. jego samolot został trafiony nad Essen pociskiem artylerii przeciwlotniczej. W drodze powrotnej nad Morzem Północnym atak niemieckiego myśliwca uszkodził silnik. Gdy samolot wodował, nim maszyna poszła na dno, przeniósł trzech rannych kolegów do tratwy ratunkowej (dinghy) i opiekował się nimi aż do odnalezienia i wyłowienia. W październiku 1943 r. gdy ich *Mosquito* wracał z bombardowania celów we Francji, został zaatakowany przez trzy niemieckie myśliwce. Jeden strącili, ale – sami trafieni – musieli wodować. Umieścił rannego pilota na tratwie ratunkowej i płynął obok niej. Obaj zostali uratowani. W styczniu 1943 r. został promowany na stopień podporucznika, a jesienią 1944 r. awansowany na stopień porucznika. W styczniu 1943 r. po ukończeniu tury bojowej został skierowany do 18. Operational Training Unit w charakterze instruktora. Po wylataniu 200 lotów bojowych, zgodnie z przepisami brytyjskiego lotnictwa, został przeniesiony do lotnictwa transportowego, do 45. Grupy Transportowej RAF w Dorval w Kanadzie. Jego zadaniem było dostarczanie bombardowców z Kanady do Wielkiej Brytanii. W podczas oczekiwania na kolejne bombardowce zorganizował w Montrealu grupę młodzieży, którą uczył jazdy na nartach. Wziął udział w narciarskich mistrzostwach Kanady i na pożyczonych nartach zajął dwa pierwsze miejsca – w zjeździe i w skokach.

16 IV 1945 r. odbywał lot transportowy na *D.H. „Mosquito” nr KA 986*, pilotowanym przez por. Jerzego Wielonka. Przelatując z Gander w Kanadzie do Prestwinck w Anglii samolot z nieznanych przyczyn wpadł do Atlantyku, ok. 160 mil od wybrzeży Szkocji. Ostatni meldunek radiowy informował, że samolot leci w strefie burzy. Obaj piloci zginęli w oceanie 17 IV 1945 r.

Rodziny nie założył.

Odnaczony Krzyżem Orderu Virtuti Militari 5 klasy (nr krzyża 9636), przyznanym 30 IX 1942 r. Był osobiście dekorowany przez Naczelnego Wodza, gen. Władysława Sikorskiego. We wniosku na odznaczenie VM napisano: „Wybitny radiooperator. Wykonał 24 loty bojowe,

w których wykazał dużo męstwa i odwagi. 10 kwietnia 1942 r. w czasie lotu nad Essen w drodze powrotnej załoga została zaatakowana przez myśliwca nieprzyjaciela. Dowódca załogi został ciężko ranny, samolot postrzelany i załoga musiała wodować. Dzięki wybitnej pracy kpr. Zająca załoga została w krótkim czasie wylowiona z morza”.

Otrzymał również: trzykrotnie Krzyż Walecznych, Polową Odznakę Radiooperatora nr 178, Polową Odznakę Bombardiera i brytyjski Distinguished Flying Medal [Medal Wybitnej Służby Lotniczej] (1943).

Jego imię nosi ulica w Zakopanem, ma symboliczny grób w grobowcu rodzinnym na Nowym Cmentarzu w Zakopanem.

Źródła: Archiwum Państwowe w Nowym Targu: Państwowe Gimnazjum i Liceum w Zakopanem: Katalogi główne [uczniów] r. szk. 1934/35–1937/38, duplikaty świadectw lata 1935–1939; Archiwum LO Zakopane: Sanatoryjne Gimnazjum Koedukacyjne im. Bł. Ładysława z Gielniowa w Zakopanem, Katalogi główne [uczniów] r. szk. 1931/32; *Sprawozdanie Dyrekcji Gimnazjum Państwowego za rok szkolny 1931/32*, Zakopane 1932 i kolejne 1932/33, 1933/34, 1934/5, 1935/36; Grzegorz Łukomski, Bogusław Polak, Andrzej Suchcitz, *Kawalerowie Virtuti Militari 1792–1945. Wykazy odznaczonych za czyny lat 1863–1864, 1914–1945*, Koszalin 1997; Zdzisław P. Wesołowski, *Order Virtuti Militari i Jego Kawalerowie 1792–1992*, Miami, Florida USA 1992; Bogusław Szwedo, *Na bieżni i w okopach. Sportowcy odznaczeni Orderem Wojennym Virtuti Militari 1914–1921, 1939–1945*, Rzeszów 2011; Olgierd Cumft, Hubert Kujawa, *Księga Lotników Polskich Poległych, zmarłych i zaginionych 1939–1946*, Warszawa 1989; Jerzy Pawlak, *Pamięci lotników polskich 1918–1945*, Warszawa 1998; *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich Poległych w II wojnie światowej. Tom III. Żołnierze Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie*, Pruszków 1994; Józef Zieliński, *305 Dywizjon Bombowy Ziemi Wielkopolskiej im. Marszałka Piłsudskiego*, Warszawa 2002; Tadeusz Kryśka-Karski, *Straty Korpusu Oficerskiego 1939–1945*, Londyn 1996; Włodzimierz Wnuk, *Orzeł tatrzański nad Kanadą*, [w:] *Walka podziemna na szczytach*, Warszawa 1980 i [w:] „Liliana”, i „Szarotka” *Zarys historii zakopiańskich szkół ogólnokształcących*, Zakopane 1978; Cezary Chlebowski, *Trzy noce* [w:] „Widnokreśli” Nr 2, Warszawa 1972; Lidia Długołęcka-Pinkwart, Maciej Pinkwart, *Zakopane od A do Z*, Warszawa 1994.

